

Droogmakerij de Beemster

Uitzonderlijke universele waarde (OUV)

Korte samenvatting

(Dit is een, naar het Nederlands vertaalde samenvatting van de OUV, Ga voor de volledige beschrijving van het Werelderfgoed en de uitzonderlijke universele waarde ervan naar: <https://whc.unesco.org/en/list/899>)

De Beemsterpolder is een cultuurlandschap ten noorden van Amsterdam dat dateert uit het begin van de zeventiende eeuw en een uitzonderlijk voorbeeld is van een droogmakerij in Nederland. Hij ontstond toen in 1612 het meer de Beemster werd drooggelegd om ruimte te maken voor nieuwe landbouwgrond en buitenplaatsen en om overstroming van dit laaggelegen gebied tegen te gaan. De drooglegging bood ook mogelijkheden om kapitaal te investeren in grond. Er waren al eerder stukken land drooggelegd, maar dankzij technische verbeteringen in de windmolentechnologie kon het dit keer ambitieuzer worden aangepakt. De Beemsterpolder was het eerste grote project en besloeg een oppervlakte van 7208 hectare. Tegenwoordig is het een goed geordend agrarisch landschap met akkers, wegen, kanalen, dijken en dorpen.

De polder is ingedeeld volgens een rationeel geometrisch patroon dat is ontwikkeld volgens de beginselen van klassieke en renaissanceplanologie. Deze wiskundige verkaveling was gebaseerd op een systeem van vierkanten die een rechthoek vormen met de ideale verhouding van 2:3. De basisverdeling bestaat uit een reeks langwerpige percelen van 180 bij 900 meter. Vijf van deze percelen vormen een eenheid, een module van 900 bij 900 meter, en vier eenheden vormen een groter vierkant. Het patroon van wegen en waterlopen loopt van noord naar zuid en van oost naar west, met gebouwen langs de wegen. De korte zijden van de percelen zijn verbonden door afwateringskanalen en toegangswegen. De polder zelf volgde de omtrek van het meer en de richting van de vierkanten sluit zoveel mogelijk aan bij de voormalige oever om te voorkomen dat er onbruikbare percelen zouden ontstaan.

Naast het rasterpatroon van wegen, waterlopen en percelen bestaat de polder uit een ringdijk, een ringvaart (de Beemsterringvaart) en relatief hooggelegen wegen met bomenrijen. In de polder waren verschillende dorpen voorzien en die liggen er ook nu nog: Middenbeemster, Noordbeemster, Westbeemster en Zuidoostbeemster. Tot de beschermde monumenten in de polder behoren religieuze gebouwen, woningen en boerderijen uit de zeventiende tot negentiende eeuw, industriële gebouwen (een molen, een smidse, waterschapsgebouwen en bruggen) en de vijf forten die tussen 1880 en 1920 zijn aangelegd en deel uitmaken van de Stelling van Amsterdam (eveneens Werelderfgoed).

De stolpboerderij, gebouwd tussen 1600 en 1640, is een archetypische boerderij in deze regio die wordt gekenmerkt door een verhoogd piramidevormig schuurdak. De geometrische opbouw van de boerderij met het kenmerkende vierkante grondplan komt overeen met de geometrie van de polder.

Criterium (i): De Beemsterpolder is een meesterwerk van creatieve planologie waarin de idealen van de oudheid en de Renaissance zijn toegepast op het ontwerp van een droogmakerij.

Criterium (ii): Het innovatieve landschap van de Beemsterpolder, dat getuigt van intellectuele vindingrijkheid, heeft een diepe en blijvende invloed gehad op landaanwinningsprojecten in Europa en daarbuiten.

Criterium (iv): De aanleg van de Beemsterpolder vormde een belangrijke stap in de relatie tussen de mens en het water in een cruciale periode van sociale en economische expansie.

Integriteit

Sinds de drooglegging in 1612 is de Beemsterpolder een onafhankelijke geografische en administratieve eenheid. De polder wordt nog altijd omgeven door een ononderbroken dijk, die ook de grens van de gemeente Beemster vormt, waardoor een ondeelbare eenheid ontstaat die alle noodzakelijke elementen omvat voor het behoud van de betrekkingen en functie als een levend agrarisch landschap.

De polder heeft zijn rasterpatroon en rationele ontwerp behouden, in het bijzonder het patroon van wegen met bomen erlangs, het grondplan voor de waterlopen en de ringvaart met de ringdijk, de afmetingen van de percelen, de omvang van het project, de locatie en stijl van de boerderijen en de historische structuur van de dorpen. De snelweg A7 is verwerkt in het raster van de Beemster aangezien hij is aangelegd parallel aan de Purmerenderweg, die deel uitmaakt van het oorspronkelijke strikt lineaire wegenraster.

Het landschap is door de eeuwen heen niet volledig onveranderd gebleven. Hoewel er nog een aantal buitenplaatsen over zijn, compleet met geometrisch aangelegde tuinen, zijn er in de achttiende en negentiende eeuw ongeveer vijftig gesloopt en vervangen door boerderijen. Enkele van de overgebleven buitenplaatsen hebben monumentale toegangshekken.

De manier waarop de waterstand wordt beheerd is in de loop van de tijd veranderd. Eind negentiende eeuw werden drie stoomgemalen gebouwd ter vervanging van de circa veertig windmolens die ten tijde van de aanleg waren neergezet. Later werd de stoomkracht vervangen door diesel en inmiddels zijn de twee overgebleven gemalen volledig geautomatiseerd en elektrisch aangedreven.

Er zijn geen specifieke bedreigingen van de locatie vastgesteld, en de ontwikkeling wordt gereguleerd. De kans op natuurrampen, zoals overstromingen, is afgenomen sinds de voormalige Zuiderzee (nu het IJsselmeer) in 1932 is afgesloten van de Waddenzee door de aanleg van de Afsluitdijk. Toeristische activiteiten vormen geen bedreiging voor de locatie.

Authenticiteit

Sinds de aanleg zijn er geen essentiële veranderingen geweest in het intellectuele en architectonische concept dat ten grondslag ligt aan de planologische structuur van de Beemsterpolder. De belangrijkste ontwerpkenmerken, die betrekking hebben op de afmetingen en percellering, zijn intact gebleven. Hiertoe behoren het patroon van waterwegen en wegen met bomenrijen, een ringdijk en ringvaart, de historische structuur en ligging van de dorpen en de lintbebouwing van boerderijen langs de wegen. Deze continuïteit blijkt uit de kopergravurekaart van Balthasar Florisz van Berckenrode (1643/44) die bijna volmaakt overeenkomt met het huidige patroon van hoofdwegen, waterwegen en percelen. De karakteristieke weidsheid en openheid van het landschap zijn bijna overal te herkennen. De polder wordt nog altijd gebruikt voor landbouw. Hij was oorspronkelijk bedoeld voor

graanteelt, maar geleidelijk verschoof de nadruk naar weiden en tegenwoordig wordt het gebied vooral gebruikt voor melkveehouderij, kastuinbouw, fruitteelt en bollenteelt.

Er wordt nog steeds gebruikgemaakt van traditionele materialen zoals baksteen en hout. Bovendien wordt de vorm van de woonhuizen gehandhaafd, bijvoorbeeld door de traditionele dakhogte in ere te houden.